

פודקאסט על דיון סוקרטי

פתיחה

(מוזיקה)

"החוכמה האמיתית והיחידה היא לדעת שאתה לא יודע כלום". זהו אחד מפניני החוכמה שהביא לעולם סוקרטס, הפילוסוף היווני בין המאה רביעית לפני הספירה. סוקרטס נחשב בעיני רבים לאבי הפילוסופיה המערבית, רבים מתארים את הפילוסופיים לפניו כפילוסופיים קדם-סוקרטיים. בין הדברים שהוא השאיר מאחוריו היו הדיון הסוקרטי, זו מעין שיטה לדיאלוג בין מורה לתלמיד שבה המורה שואל את התלמיד שאלות נוספות עוד ועוד כדי לערער את ההנחות והאמונות של התלמיד בניסיון להגיע אל התפיסה העמוקה ואל מה שיכול להתפס כאמת. אבל בואו ניתן דוגמא דמיונית לאיך יכולה להישמע שיחה בין סוקרטס לילד, נאמר בגיל 12 סביב השאלה מה הופך חבר לחבר טוב?

סוקרטס: אני מבין שאתה רוצה ללמוד מה הופך אדם להיות חבר טוב, אז תגיד לי אתה מה הופך מישהו להיות חבר טוב?

ילד: אני חושב שחבר טוב הוא מישהו שתמיד שם כשאתה צריך אותו. הוא יקשב לך ויעזור לך שאתה מרגיש לא טוב.

סוקרטס: זו נקודה טובה, אבל מה אם הדברים הולכים טוב ואין לך בעיות? מה אתה חושב שחבר טוב יעשה במקרה כזה?

ילד: אני חושב שחבר טוב יהיה שמח במה שטוב לך ויעודד אותך להמשיך.

סוקרטס: ואם אתה מכין עבודה בכיתה, נאמר ציור, ואתה שואל את הדעה של חברך והוא חושב שהציור לא יפה. איך לדעתך חבר טוב צריך להגיב? האם לומר את האמת או לשקר כדי לא לפגוע ברגשותיך?

ילד: אני חושב שחבר טוב צריך תמיד להגיד את האמת אבל גם לנסות להיות אדיב בזמן שאומר דברים שלא תמיד נעימים לי.

וכך סוקרטס ימשיך לשאול עוד ועוד שאלות כדי לנסות לברר לעומק מהו חבר טוב, הוא יכול להמשיך לדבר על נאמנות, צדק ותכונות נוספות. פעמים רבות סוקרטס היה משתמש בתשובות כדי להציב את הנחות היסוד בסיטואציות שמעוררות אי-נוחות לעיתים והאתגר שלנו כמחנכים הוא להגיע לרמה של אי-נוחות פרודקטיבית, כזו שמאפשרת לתלמידים לאתגר את החשיבה אבל להרגיש בנוח להתקדם ולא למצב שהם מגיעים לשיתוק.

דיון סוקרטי יכול לשמש אותנו כדי לעורר חשיבה מסדר גבוהה ויכול לעזור לנו כשאנחנו לומדים נושאים שמתקשרים למערכת אמונות וערכים. הדיון הסוקרטי יכול לעזור לנו להבין לעומק מוסגים, לחקור הנחות יסוד, לראות שאלות וזוויות מבט שונות ולהבין תפיסות בסיטואציות משתנות.

אני מזמין אתכם להישאר איתנו, אני אנחה אתכם בבניית מערך שיעור מבוסס דיון סוקרטי, בסוף הקטע יהיה לכם שיעור מוכן שתוכלו להשתמש בו בכיתה. בואו נתחיל (Let's drill down).

(מוזיקת מעבר)

אתם איתנו? מעולה. אני מזמין אתכם להתיישב במקום שנוח לכם לעבוד בו, אולי לשים אוזניות ולהכין לכם כלי לתיעוד מבנה השיעור: זה יכול להיות מחברת, דף או מחשב. אני מזמין אתכם להעזר בדף שהכנו לכם לתכנן השיעור - דף מלווה להאזנה לפודקאסט - שאלות סוקרטיות.

אני אסביר לכם כל שלב ואשאיר לכם זמן עבודה שילוו במוזיקה נעימה. אם אתם מרגישים שאתם זקוקים לזמן נוסף פשוט תעצרו את ההקלטה, תמשיכו לעבוד ותחזרו אלינו.

בחשיבה על דיון סוקרטי בכיתה שלבי ההכנה הם קצת שונים היות והמבנה העקרוני הוא פשוט בחירת נושא טוב ואז יצירת דיון כיתתי שבו אנחנו כמורים צריכים להיות מאוד מדויקים בשאלות שאנחנו שואלים. אז במקרה שלנו אנחנו הולכים להתכונן לדיון שבו משתתפת כל הכיתה. אז אני מזמין אתכם לחשוב על הנושא או השאלה שאתם רוצים להציב לתלמידים שלכם, אני מזכיר זו צריכה להיות שאלה שעוסקת בנושאים ערכיים, בדילמות והנחות יסוד. קחו כמה דקות לחשוב על הסוגיה.

(מוזיקת עבודה)

אחרי שהנושא יותר ברור לנו אני מזמין אתכם לחשוב על השאלות שתרצו להעלות לאור התשובות האפשריות של התלמידים, זו הזדמנות טובה להתכונן היות ובמציאות לא יהיה לכם המון זמן חשיבה. היות ויש לא מעט ניסיון מצטבר בתחום אני מזמין אתכם להשתמש בקובץ שאלות סוקרטיות. בקובץ לתכנן השיעור, אתם תראו חלוקה לפי שש סוגים של שאלות סוקרטיות.

שאלות הבהרה – למה אתה אומר את זה? איך זה מתחבר לדיון? למה אתה מתכוון בכך?
שאלות לחקירה של ההנחה – איך הגעת למסקנה הזו? מה יקרה אם?
שאלות לחקירת עדויות וסיבות – לבקש דוגמא סביב ההנחה שהועלתה בתשובה הקודמת, לשאול פשוט למה? אילו עדויות תומכות במה שאתה אומר?

שאלות של נקודות מבט – איזה דורך נוספת יש להתבונן על כך? איזה אלטרנטיבה עוד קיימת?
 מהם החוזקות והחולשות של הטענה שלך?
 שאלות שחוקרות השלכות – מה המשמעויות של ההנחה הזו? איך זה משפיע על...?
 שאלות על השאלה – מה היתה מטרת השאלה? איך זה משפיע על חיי היום יום?

אני מזמין אתכם להעמיק בשאלות, לחשוב על שאלות נוספות ואולי אף לעשות מעין עץ דיון שבו אתם שמים את השאלה ומתחילים למתוח קווים ולדמיין את התשובות האפשרויות והשאלות הנוספות שתרצו לשאול. כל ההכנה הזו תעזור לכם להתכונן יותר טוב לדיון עצמו. בנוסף בדיון עצמו ייתכן שתתחילו עם קבוצה קטנה של תלמידים שתגיב לשאלות ותרצו לצרף תלמידים נוספים להציג נקודות מבט, חשבו על כך גם בתהליך התכנון. ייתכן שלשלב זה תצטרכו קצת יותר זמן, אז תרגישו חופשי לעצור ולהמשיך לאחר שתסיימו. יש לכם 3 ד'.

(מוזיקת עבודה)

השלב הסופי הוא הסיכום של הדיון באופן עצמאי או קבוצתי. אני מזמין אתכם להשתמש בדף משוב עצמי על מעורבות בדיון - שאלות סוקרטיות - משוב עצמי של תלמיד לצורך הערכה. הדבר גם יכול לעזור לכם להעריך את מידת ההשתתפות של תלמידים ואת תהליכי החשיבה שלהם.

בקשו מהתלמידים לכתוב את השם ונושא הדיון, נבקש מהתלמידים לסמן בדף כמה פעמים הם השתתפו באופן פעיל בדיון עצמו. לאחר מכן נבקש מהם לענות על שלוש שאלות פתוחות: דעה ששמעתי במהלך הדיון והסכמתי איתה. דעה ששמעתי במהלך הדיון ולא הסכמתי איתה ומדוע. תובנה חדשה שלי בנושא הדיון.

הדף הזה יתמוך בהבנה העמוקה של התלמידים.

אני מזמין אתכם להשתמש ברעיון הזה או לחשוב על סט אחר של שאלות שתרצו שהתלמידים יענו עליהם באופן עצמאי או קבוצתי כדי לעבד את הדיון הסוקרטי שהיה. הקדישו כמה דקות לחשוב על תהליך הסיכום.

(מוזיקת עבודה)

זהו, כל הכבוד יש לכם מערך שיעור מבוסס דיון סוקרטי. מוזמנים כמובן להמשיך ולפתח שיעורים נוספים. בהצלחה.

**מדברים
פדגוגיה**
הבלוג הפדגוגי של הרצוג